

УДК 338.2:658.7
DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.57-7>

Пітель Н.Я.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва

Pitel Nina,
Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management,
Uman National University of Horticulture

КОНЦЕПЦІЯ ЛОГІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ

Пітель Н.Я. Концепція логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків. У статті обґрунтовано концептуальні засади й принципи логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків, спрямовані на формування ефективних логістичних систем і максимальне використання експортного потенціалу країни. Проаналізовано логістичні витрати аграрної продукції, запропоновано шляхи поліпшення логістики аграрної сфери. Встановлено, що концептуальні засади логістичного забезпечення мають враховувати євроінтеграційні прагнення країни й тенденції розвитку ринку. Описано принципи логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків, реалізація яких дасть змогу створити умови для інтегрування транспортної інфраструктури країни до світових логістичних систем. Обґрунтовано концептуальні засади логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків, впровадження яких сприятиме гармонійному включенню до міжнародних логістичних систем і забезпечить економічний та соціальний розвиток країни.

Ключові слова: логістика, логістичне забезпечення, зовнішньоторговельні зв'язки, концепція, логістичні витрати, інтегрована логістична система.

Питель Н.А. Концепция логистического обеспечения внешнеторговых связей. В статье обоснованы концептуальные основы и принципы логистического обеспечения внешнеторговых связей, направленные на формирование эффективных логистических систем и максимальное использование экспортного потенциала страны. Проанализированы логистические расходы аграрной продукции, предложены пути улучшения логистики аграрной сферы. Установлено, что концептуальные основы логистического обеспечения должны учитывать евроинтеграционные стремления страны и тенденции развития рынка. Описаны принципы логистического обеспечения внешнеторговых связей, реализация которых позволит создать условия для интегрирования транспортной инфраструктуры страны к мировым логистическим системам. Обоснованы концептуальные основы логистического обеспечения внешнеторговых связей, внедрение которых будет способствовать гармоничному включению в международные логистические системы и обеспечит экономическое и социальное развитие страны.

Ключевые слова: логистика, логистическое обеспечение, внешнеторговые связи, концепция, логистические расходы, интегрированная логистическая система.

Pitel Nina. The concept of logistics of foreign trade communications. The article substantiates that increasing volumes of export-oriented freight flows between Ukraine and the countries of the European Community actualize the need for their logistical services. In such circumstances, the high quality of logistic services, their cost-effectiveness and efficiency is an important factor in achieving additional competitive advantages of domestic products. The conceptual principles of logistical support of foreign trade relations aimed at forming efficient logistics systems and maximizing the export potential of the country, are determined and explained. The expediency of applying logistical techniques, methods and tools in the system of traffic management is substantiated, since it provides cost savings for marketing and better satisfaction of customer needs. It is determined that effective logistic service of export operations contributes to the development of international competitiveness and balances the benefits and motivation of participation in the logistics processes of all participants in the logistics chain. Agricultural logistics costs were analyzed and found to be substantially higher than similar costs for European and American companies. Ways to improve the domestic logistics of foreign trade relations of the agrarian sphere are suggested. It is established that the conceptual principles of logistical support of foreign trade relations should take into account the country's European integration aspirations, trends of the world market development, intensification of export-import operations and maximum utilization of export potential of business entities, industries and countries. The principles of logistical support of foreign trade relations are described. Their implementation will allow creating conditions for development of transport infrastructure of the country and its integration into transport and logistics systems of other countries. Conceptual bases of logistical support of foreign trade relations are substantiated, the introduction of which in practical activity of domestic enterprises will promote harmonious integration into international transport and logistics systems and ensure economic and social development of enterprises, industries, regions, and countries.

Key words: logistics, foreign trade, concept, logistics costs, integrated logistics system.

Постановка проблеми. Сучасні міжнародні економічні відносини характеризують посилення глобальної конкуренції, зміну пріоритетних векторів міжнародної інтеграції, інтенсифікацію пошуку ефективніших способів підвищення конкурентоспроможності країн, регіонів, галузей економіки та суб'єктів підприємництва й видів продукції (послуг), які вони виробляють.

Для України розвиток та активізація зовнішньоторговельних зв'язків та підвищення їх ефективності зумовлюються посиленням європейської орієнтації вітчизняної зовнішньоекономічної політики останніх років, адже збільшення обсягів експортоорієнтованих товаропотоків між Україною й країнами Європейського співтовариства актуалізує необхідність їх логістичного обслуговування. За таких умов висока якість логістичних послуг, їх економічність та ефективність є важливими чинниками досягнення додаткових конкурентних переваг вітчизняної експортної та імпоротної продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні засади теорії та практики логістики відображені в наукових працях вітчизняних учених, таких як А.Г. Окlander, Є.В. Крикавський, А.Г. Кальченко, В.І. Перебийніс, Н.І. Чухрай, Ю.В. Пономарьова. Їх дослідження мають загальнонауковий характер і сформували теоретичний базис для систематизації та адаптації зарубіжного досвіду до реалій українського бізнес-середовища. Проте особливості розвитку концепції логістичного забезпечення у сфері розвитку зовнішньоторговельних зв'язків потребують подальших досліджень.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є обґрунтування концептуальних засад і принципів логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків, спрямованих на формування ефективних логістичних систем і максимальне використання експортного потенціалу суб'єктів підприємництва, галузей та країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сучасного світового господарства визначають процеси глобалізації та інтернаціоналізації, зближення

національних економік різних країн, переплетення їх політичних і громадських пріоритетів, оптимізації географічного розташування ресурсів і виробничих потужностей. Глобалізація міжнародних економічних відносин стимулює також розвиток логістичних систем у напрямі вдосконалення логістичних технологій, особливо за рахунок активізації інтермодальних перевезень, оптимізації логістичних ланцюжків, запровадження цифрових технологій. За сучасних умов висока якість, економічність та ефективність логістичних послуг є важливими чинниками досягнення додаткових конкурентних переваг вітчизняної експортоорієнтованої продукції.

Логістичне обслуговування зовнішньоторговельних зв'язків на макрорівні – це система комплексного управління транскордонними товаропотоками країни від моменту їх виникнення до моменту доставки продукту кінцевому споживачеві. Цей процес передбачає реалізацію комплексу функцій менеджменту, таких як планування, організація, реалізація, контроль операцій зі складування, транспортування, дистрибуція та розподіл, митне очищення, а також обмін інформацією, документами та фінансовими активами [1, с. 113].

Застосування логістичних прийомів, методів та інструментів у системі управління забезпечує суттєву економію витрат товаропросування й більш якісне задоволення потреб клієнтів. Досвід провідних країн світу засвідчує, що раціональне використання елементів логістичного обслуговування товаропотоків дає змогу майже на 12–35% знизити загальні логістичні витрати. При цьому транспортні витрати можна скоротити на 7–20%, витрати на збереження матеріальних потоків і проведення вантажно-розвантажувальних робіт – на 15–30%, запаси матеріальних ресурсів можна скоротити на 50–200%, на 20–40% прискорити швидкість обігу матеріальних ресурсів [2, с. 845].

Оскільки зовнішньоторговельні зв'язки передбачають більш складні та капіталомісткі операції з переміщення експортоорієнтованих товарів у міжнародному серед-

овищі, то потенційна економія логістичних витрат є більш суттєвою. За різними оцінками дослідників сукупні логістичні витрати з обслуговування транскордонних товаропотоків можуть сягати 25–35% вартості експортно-імпоротної продукції, тобто вони більше ніж у три рази перевищують аналогічні логістичні витрати внутрішнього ринку [1, с. 113].

Збільшення обсягів світової торгівлі зумовлює глобальний та комплексний характер логістичної діяльності, а нераціональне використання інструментів логістичного менеджменту веде до зниження прибутковості виробничо-господарської та комерційної діяльності [3, с. 889].

З року в рік Україна експортує значні обсяги аграрної продукції, зокрема зерна, тому ефективне логістичне обслуговування експортних операцій належить до принципових завдань збереження та розвитку міжнародної конкурентоспроможності аграрної сфери, адже це сприятиме нарощуванню обсягів виробництва й експорту аграрної продукції на основі збереження та збалансування вигоди й мотивації участі у логістичних процесах усіх учасників логістичного ланцюга. Проте дослідження засвідчують, що витрати вітчизняних сільськогосподарських виробників на логістичну й транспортну складові частини суттєво перевищують аналогічні логістичні витрати європейських та американських компаній. У результаті цього знижується міжнародна конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції. Ситуацію ускладнюють випереджаючі темпи росту обсягів зернового експорту України порівняно з розвитком логістики. Науковці прогнозують, що до 2022 року щорічний експорт вітчизняних зернових на світові ринки складатиме 41 млн. т, а традиційним експортним ринком для України стане Азія [4].

Фахівці компанії “Noble Resources Ukraine” [4] підраховували, що в Україні доставка сільськогосподарської продукції з поля до внутрішнього елеватора порту з урахуванням усіх додаткових витрат (на державну сертифікацію, навантаження тощо) обходиться українським агровиробникам у 32 долари за тону. Отже, витрати на експортну логістику з України майже в два рази вищі, ніж із ЄС, і в 1,6 рази вищі, ніж зі США (рис. 1). Серед причин слід назвати неефективну логістику й транспортне забезпечення, складність сертифікації та документального оформлення експорту, які потребують значних грошових і часових витрат. Сільськогосподарські виробники України через вищі транспортно-логістичні витрати (в середньому на 20 дол. США за тону порівняно з конкурентами) щороку втрачають близько 600 млн. дол. США прибутків [5, с. 506]. Здешевити експортні операції аграрної продукції та підвищити привабливість зовнішньоторговельних зв'язків дасть змогу вдосконалення вітчизняної логістичної системи, адже оптимізація та раціоналізація логістичних витрат, особливо в пікові періоди сезонного зростання попиту, сприятимуть максимізації обсягів продажів за рахунок добре організованої та відлагодженої системи транспортування й експедирування вантажів. На противагу цьому, в періоди несприятливої кон'юнктури та спаду ринкового

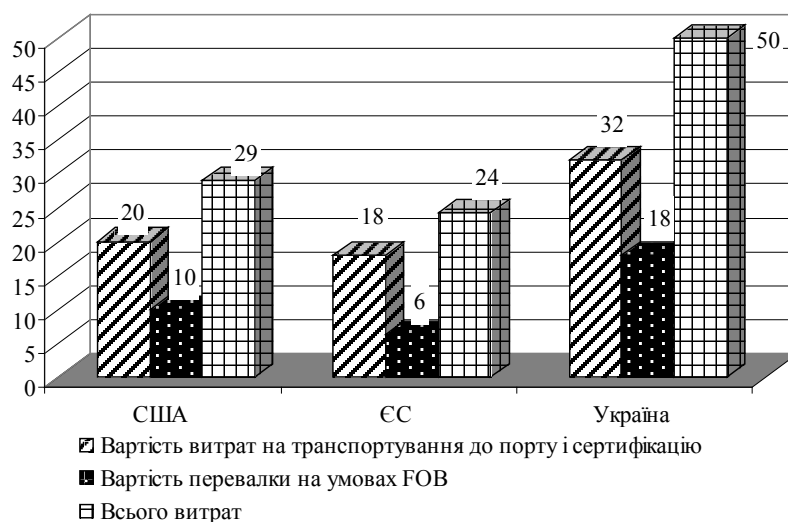

Рис. 1. Витрати на логістику аграрної продукції, дол. США/т

Джерело: побудовано автором за матеріалами джерела [4]

попиту на сільськогосподарську продукцію ефективна логістика оптимізує витрати на збереження й підтримку товарних запасів за оптимальних умов зберігання.

Серед шляхів поліпшення вітчизняної логістики зовнішньоторговельних зв'язків варто виокремити скорочення транспортно-заготівельних витрат і застосування ефективних засобів для перевезення експортноорієнтованої продукції по всьому логістичному ланцюгу; узгодження пропускну здатності елеваторів, будівництво сучасних зерноскладів та розподільних центрів; оперативне маневрування запасами й матеріально-технічними ресурсами; модернізацію технологічного обладнання для виробництва, перевезень, навантажувально-розвантажувальних робіт; підвищення надійності поставок, оптимізацію маршрутів і вибору виду транспорту для експортних операцій. Підвищення ефективності та раціоналізація вітчизняної логістики дадуть змогу скоротити логістичні витрати, що сприятиме досягненню додаткових конкурентних переваг вітчизняної експортної та імпоротної продукції на світових ринках.

Логістичне забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків між різними країнами потребує високого рівня розвитку та узгодженості їх логістичних систем. При цьому враховуються нормативно-правова, організаційно-економічна, техніко-технологічна взаємодія та координованість усіх складових частин та функціональних ланок логістичного ланцюга, тобто виникає об'єктивна необхідність формування міжнародних інтегрованих логістичних систем, які будуть орієнтовані на оптимальне задоволення потреб споживачів із максимальним урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів).

Такі міжнародні інтегровані логістичні системи (за функціональною ознакою) мають об'єднувати комплекс базових підсистем, а саме транспортну підсистему, що включає вантажні термінали й підприємства вантажного транспорту; логістично-сервісну підсистему у складі логістичних посередників (дистриб'юторів, експедиторів, сервісних підприємств); логістично-розподільчу підсистему, що включає логістичні центри та підприємства оптової торгівлі, товарні та митні

склади, термінальні комплекси та допоміжні підсистеми (фінансова, інформаційна, нормативно-правова, кадрова, науково-технічна), а також заклади сертифікації, стандартизації, ліцензування, охоронні та страхові фірми [1, с. 113–114].

Нині для України в контексті геополітичних проблем останніх років особливо нагальною є необхідність формування й розвитку інтегрованої логістичної системи з європейськими країнами. Така система має забезпечувати високу ефективність експортних та імпорتنих поставок вітчизняної продукції, адже саме на розвиток зовнішньоторговельних відносин із країнами Європейського співтовариства має бути орієнтованим транспортно-логістичний потенціал нашої країни, який оцінюється експертами у 30–35% ВВП, що приблизно дорівнює 31,8–37,1 млрд. дол. США. Основну увагу доцільно приділити оптимізації витрат із транспортування вантажів (їх частка сягає близько 70% усіх логістичних витрат, або 7 млрд. дол.), складського зберігання (25% і 2,5 млрд. дол. відповідно), управління логістичними потоками (близько 5%, 0,5 млрд. дол. відповідно) [6].

В основі концепції логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків мають лежати визначальні принципи. Серед них слід назвати такі засади: сприяння економічному розвитку країни та її регіонів (це забезпечуватиме зростання добробуту населення та конкурентоспроможності окремих галузей, регіонів та країни); інноваційні методи управління, організації, маркетингової політики, орієнтовані на задоволення потреб споживачів, зокрема інновації у кластеризацію та розвиток інтегрованих структур із гнучкою спеціалізацією, клієнтоорієнтованістю, можливістю ефективного використання ресурсів, здатністю збалансовано враховувати інтереси всіх стейкхолдерів, адже ефективне впровадження інновацій дає змогу досягти ефекту синергії, оптимізувати витрати й раціонально використовувати ресурси [7, с. 136]; забезпечення екологічних підходів до якості життя населення та контролювання екологічної безпеки компаніями, що надають транспортно-експедиційні послуги (це поліпшуватиме екологічну ситуацію та формуватиме позитивний імідж підприємств); сприяння підвищенню зайнятості населення й високим соціальним стандартам життя. Реалізація цих принципів логістичного забезпечення дасть змогу створити умови для ефективної конкуренції транспортно-логістичних підприємств, розвитку транспортної інфраструктури країни та її інтегрування з транспортно-логістичними системами інших країн.

Обґрунтовуючи концептуальні засади логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків, маємо зауважити, що нині вітчизняний ринок логістично-сервісних послуг перебуває на етапі становлення, тому потребує наукового обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку та конкретизації шляхів інтеграції української логістики до європейської та світової транспортно-логістичної системи. Це сприятиме інтенсифікації виробничо-господарських зв'язків України з країнами Європейського співтовариства, оптимізації експортно-імпорتنих товаропотоків, збільшенню обсягів валютних надходжень, реалізації експортного потенціалу провідних галузей економіки України та активізації зовнішньоторговельних зв'язків, залученню транзиту.

Сучасна концепція логістики включає систему поглядів на оптимізацію підприємницької діяльності шляхом раціоналізації управління матеріальними й супутніми потоками на рівні підприємств, галузей, країни загалом. Концептуальні засади логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків мають враховувати євроінтеграційні прагнення країни й перебувати у площині тенденцій розвитку світового ринку, активізації зовнішньоекономічних зв'язків та максимального використання експортного потенціалу суб'єктів підприємництва, галузей та країни. Основні положення сучасної логістичної концепції викладені багатьма науковцями, зокрема Р.Р. Ларіною [8], доповнені В.А. Колодійчуком [9], адаптовані нами з позиції логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків.

Першим положенням логістичної концепції є системний підхід до побудови логістичних ланцюгів зовнішньоторговельних поставок. Це означає, що пріоритетною метою формування логістики є системна оптимізація логістичних витрат з урахуванням інтересів усіх учасників експортно-імпорتنих операцій (стейкхолдерів). З огляду на це вибір структурних елементів, особливості функціонування логістичної системи, її взаємодія із зовнішнім міжнародним середовищем, інфраструктурне забезпечення та аналіз ефективності мають бути системно враховані та узгоджені з критеріями ефективності й поставленою метою, якою є максимізація прибутку за раціональних витрат ресурсів.

Друге положення логістичної концепції передбачає врахування попиту світового ринку в процедурі організації матеріальних потоків. Дійсно, недоцільно організовувати експортоорієнтований матеріальний потік за умови, коли немає впевненості в наявності платоспроможного попиту на конкретному сегменті світового ринку, тому на етапі планування експортно-імпорتنих операцій доцільно переконатись в обсягах потенційного продажу, оцінити окупність витрат і спрогнозувати очікуваний прибуток.

Третім положенням логістичної концепції є пріоритетність розподілу експортних товарів над їх виробництвом. Незважаючи на парадоксальність твердження, воно актуалізує ринковий підхід до логістики, адже просувати на світовий ринок потрібно лише ті товари, на які є платоспроможний попит, а не ті, що можуть бути вироблені в країні з наявних ресурсів. Це дасть змогу організовувати новий логістичний цикл без додаткових витрат.

Четверте положенням логістичної концепції базується на необхідності оптимізації рівня обслуговування споживачів експортоорієнтованого товару, адже вищий рівень обслуговування передбачає більші потенційні витрати на логістичне забезпечення, а це безпосередньо впливає на ціну, тому важливий компроміс у збалансуванні рівня обслуговування: логістичні витрати мають бути оптимальними та забезпечувати привабливість товарів для споживача.

П'яте положення логістичної концепції обґрунтовує необхідність аналізу логістичного ланцюга з кінцевих процесів до початкових, або у зворотному напрямку: для забезпечення оптимальних результатів зовнішньоторговельних операцій кожен логістичний процес у ланцюзі має проектуватися так, щоб якнайкраще відповідати вимогам наступних технологічних чи логістичних операцій (у напрямку руху матеріального потоку), тому доцільно вивчати рівень задоволення платоспро-

можного попиту споживачів стосовно експортованих товарів. За встановлення невідповідності очікуванням потенційних споживачів потрібно аналізувати попередню ланку логістичного ланцюга й так до початкової ланки формування матеріального потоку.

Шостим положенням логістичної концепції визначена об'єктивна необхідність проєктування, вдосконалення або оптимізації всього логістичного ланцюга загалом, а не окремих його ланок чи процесів. Це дасть змогу оцінити, як зміни управління однією ланкою вплинуть на ефективність логістики всього експорто-орієнтованого матеріального потоку.

Сьоме положення логістичної концепції передбачає застосування в техніко-економічному обґрунтуванні ефективності логістики вантажопотоку вартості кожної логістичної операції (навіть незначної та елементарної), тобто оптимізувати логістичні витрати з транспортування, зберігання, навантаження/розвантаження експортного товару можна лише за умови їх детального контролінгу й аналізу.

Восьмим положенням логістичної концепції є вибір оптимальних рішень і варіантів побудови логістичного ланцюга на основі порівняння їх техніко-економічних показників. Важливо оцінювати альтернативні варіанти організації експортних потоків і приймати рішення стосовно способів та маршрутів транспортування й зберігання на основі мінімізації логістичних витрат.

Дев'яте положення логістичної концепції обґрунтовує необхідність забезпечення відповідності всіх логістичних рішень стосовно планування, організації, вдосконалення руху матеріальних і супутніх їм потоків загальній стратегії підприємства.

Десяте положення логістичної концепції описує обов'язкове використання в логістичному менеджменті належного інформаційного забезпечення для розроблення та оптимізації логістики зовнішньоторговельних операцій. Потрібна найбільш повна й актуальна інформація про законодавчу та нормативно-правову базу, посередників, виробників і споживачів товарів, матеріальні та супутні їм потоки, адже від своєчасності, повноти та достовірності інформації залежить ефективність експортно-імпортних операцій. За таких умов важливий пошук компромісу стосовно джерел отримання інформації та використовуваного інструментарію, адже потрібно отримати максимум корисної інформації за мінімальних ресурсних витрат.

Одинадцятим положенням логістичної концепції обґрунтовано є створення й підтримка взаємно вигідних ділових, партнерських відносин з усіма учасниками логістичного ланцюга: від виробника продукції до кінцевого споживача. Конфлікт інтересів та протидія один одному між учасниками логістичного процесу збільшують непродуктивні витрати й зменшують потенціал логістичної системи, ускладнюють організацію ефективної логістики зовнішньоторговельних операцій, створюють додаткові перешкоди, проблеми та знижують ефективність, тоді як формування синергійного ефекту залежить від збалансованих дій усіх учасників логістичного ланцюга.

Дванадцятим положенням логістичної концепції базується на необхідності ведення систематичного обліку логістичних витрат на всіх етапах упродовж усього логістичного ланцюга, адже базою оптимізації логістики є облік надходжень та видатків по кожній операції.

Висновки. Вітчизняна логістична система розвивається в напрямі євроінтеграції та включення країни у глобальні суспільно-економічні процеси, тому потрібно швидкими темпами розвивати транспортно-логістичну систему країни як пріоритетну інфраструктурну галузь. Це прискорить включення до міжнародного поділу праці й сприятиме економічному та соціальному розвитку.

На основі загальновідомих концептуальних положень ми сформуваємо авторське бачення особливостей реалізації логістичних функцій у сфері розвитку зовнішньоторговельних операцій. Оскільки концепція – це система вихідних теоретичних положень, яка визначає базис дослідницького пошуку, то її призначенням є інтегрування знань для їх подальшої адаптації та застосування в практиці вітчизняного бізнесу, тому систематизовані нами концептуальні засади логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків доцільно впроваджувати у практичну діяльність вітчизняних підприємств – суб'єктів міжнародних ділових операцій. Це сприятиме їх гармонійному включенню до світових транспортно-логістичних систем і забезпечуватиме економічний та соціальний розвиток підприємств, галузей, регіонів і країни.

У подальших дослідженнях важливо вивчати інструменти, методи, заходи та ресурси, які дадуть змогу сформувати державну стратегію розвитку логістичного забезпечення зовнішньоторговельних зв'язків України.

Список використаних джерел:

1. Харсун Л.Г. Логістичне обслуговування товаропотоків між Україною та країнами ЄС. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 112–121.
2. Мінакова С.М. Обґрунтування концептуальних засад розвитку логістичних транспортних систем в умовах глобалізації. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Вип. 2. С. 844–847. URL: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/175.pdf> (дата звернення: 29.02.2020).
3. Managing Logistic System of an Enterprise in the Context of Conducting International Business Transactions / N. Pitel, L. Alioshkina, N. Verniuk, I. Novak, L. Smoliy. *TEM Journal*. 2019. № 8(3). Р. 888–893.
4. Як погана логістика заважає українським аграріям вийти на міжнародні ринки. URL: <http://persona.pumb.ua/ua/club/digest/detail.php?CODE=yak-pogana-logistika-zavazhae-ukrayinskim-agrariyam-viyti-na-mizhnarodni-rinki> (дата звернення: 29.02.2020).
5. Голомша Н.Є., Дзядичев О.Я., Липницька Т.А. Мінімізація експортних витрат як напрям підвищення конкурентоспроможності українського зерна. *Молодий вчений*. 2017. № 9. С. 506–510.
6. Ібрагімхалілова Т.В. Потенціал розвитку ринку транспортно-логістичних послуг в Україні. *Ефективна економіка*. 2011. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1352> (дата звернення: 29.02.2020).
7. Пітель Н.Я. Інноваційний підхід до управління логістичною системою підприємства. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / за ред. О.О. Непочатенко та ін. Вип. 93. Ч. 2 : Економіка. Умань : УНУС, 2018. С. 131–145.
8. Ларіна Р.Р. Логістика. Донецьк : ВІК, 2005. 335 с.

9. Колодійчук В.А. Методологічні засади розвитку зернової логістики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 140–145. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/29.pdf> (дата звернення: 29.02.2020).

References:

1. Kharsun L.Gh. (2016). Loghistrychne obslughovuvannya tovaropotokiv mizh Ukrajinou ta krajinamy JeS [Logistics service of freight flows between Ukraine and EU countries]. *Ukraine economy*, no. 4, pp. 112–121.
2. Minakova S.M. (2014) Obghruntuvannya konceptualnykh zasad rozvytku loghistrychnykh transportnykh system v umovakh globalizacii [Substantiation of conceptual bases of development of logistic transport systems in the conditions of globalization]. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky [Global and national problems of economy]*, (electronic journal), vol. 2, pp. 844–847. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/175.pdf> (accessed: 29 February 2020).
3. Pitel N., Alioshkina L., Verniuk N., Novak I., Smolii L. (2019) Managing Logistic System of an Enterprise in the Context of Conducting International Business Transactions. *TEM Journal*, no. 8(3), pp. 888–893.
4. Persona Club (2015) Jak poghana loghistryka zavazhaje ukrajinskim aghrarijam vyjty na mizhnarodni rynky [How bad logistics prevent Ukrainian farmers from entering international markets]. Available at: <http://persona.pumb.ua/ua/club/digest/detail.php?CODE=yak-pogana-logistika-zavazhae-ukrayinskim-agrariyam-viyti-na-mizhnarodni-rinky> (accessed: 29 February 2020).
5. Gholomsha N.Je., Dzjadykevych O.Ja., Lypnycjka T.A. (2017) Minimizacija eksportnykh vytrat jak naprjam pidvyshhennja konkurentospromozhnosti ukrajinsjkogho zerna [Minimizing export costs as a way of increasing the competitiveness of Ukrainian grain]. *Young scientist*, no. 9, pp. 506–510.
6. Ibraghimkhalilova T.V. (2011) Potencial rozvytku rynku transportno-loghistrychnykh poslugh v Ukrajinі [Potential of development of transport and logistics services market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika [An efficient economy]*, (electronic journal), no. 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1352> (accessed: 29 February 2020).
7. Pitel N.Ja. (2018) Innovacijnyj pidkhid do upravlinnja loghistrychnoju systemoju pidpryjemstva [An innovative approach to managing the enterprise logistics system]. *Proceedings of Uman National University of Horticulture* (eds. O.O. Nepochatenko ta in.). Umanj: UNUS, no. 93, p. 2 : Economics, pp. 131–145.
8. Larina P.P. (2005) Loghistryka [Logistics]. Donetsk: VIK. (in Ukrainian)
9. Kolodijchuk V.A. (2016) Metodologichni zasady rozvytku zernovoji loghistryky [Methodological principles of grain logistics development]. *Ghlobaljni ta nacionaljni problemy ekonomiky [Global and national problems of economy]*, (electronic journal), vol. 9, pp. 140–145. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/29.pdf> (accessed: 29 February 2020).